

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Kunta

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän haasteena on tasapuolisuus asioiden hoidossa ja tehokkaan yhteistyömallin luominen. Kuntien toimintaympäristöt poikkeavat toisistaan hyvin paljon, esim. harvaan asutut syrjäiset seudut ja suuret tiheästi asutetut kaupungit. Näiden toimintaprosessit ovat erilaisia. Alueellisen yhteistyöryhmän lisäksi tarvitaan kunnille omat yhteistyörakenteet ja -foorumit, joista voi olla edustaja alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä. Tarkoin on harkittava, onko tarpeellista hajottaa kunnissa jo hyvin toimivia opiskeluhuollon työryhmiä. Yhteistyön sujuvuus on varmistettava erityisesti esiopetuksessa, samoin koulu- ja oppilaitostasolla. Päällekkäisiä tehtäviä tulee välttää.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Sovitaan alueellisesti [Opiskeluhuollon kokonaisuus tulee olla ensisijaisesti kunnan vastuulla ja painotettava on, että opiskeluhuolto toimii ensisijaisesti yhteisöllisenä ja koko oppilaitoksen henkilöstölle kuuluvana tehtävänä. Yhteistyöryhmän tehtäväkenttä tulee olemaan laaja ja vaarana onkin, pystytäänkö toiminnassa säilyttämään ketteryys ja ajantasaisuus.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [Huomioitava on kuitenkin, jos suunnitelmaa on laatimassa kovinkin moni kunta yhdessä, työ voi olla haastavaa, koska puitteet, ympäristö, aiemmat toimintatavat voivat olla hyvinkin erilaiset palveluiden järjestämisessä. Useamman kunnan välisessä suunnitelmassa tulisi olla huomioituna paikalliset piirteet. Kuntatasolla suunnitelman liittäminen osaksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on perusteltua.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla *alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma*. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma on kannatettava ohjaavana asiakirjana sekä resurssien jaon määrittelevänä asiakirjana. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma mahdollistaa opiskeluhoollon palveluiden yhdenvertaisen toteutumisen alueella. Suunnitelmassa on tärkeää määritellä opiskeluhoollon palveluiden tuottamisessa tarvittavat henkilöstöresurssit. Huomioitava on myös, mihin kirjattavat tavoitelinjaukset perustuvat; esim. koulutuspoliittiset linjaukset, opetussuunnitelmat, KARVIN ja THL:n kyselyt. Unohtaa ei saa myöskään alueellisia ja paikallisia perhekeskusmalleja. Kannatettavaa on yleisellä tasolla suoritettu ohjaus, esim. maakunnallisessa hyvinvointisopimuksessa tehdyt päätökset, mutta sallittaisiin esim. paikallisten suunnitelmien ja strategioiden mukainen toiminta.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

Ei kommentoitavaa.

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhoolltopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuollotlain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä [Jotta opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus, on luotava ja sovittava toimivat yhteistyön rakenteet (tiivis yhteydenpito ja riittävä tiedonkulku, käytänteistä sopiminen ym. tarvittaessa myös muutosten tekeminen yhdessä sopien) hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välille. On huomioitava koulutuksen järjestäjien erilaisuus, esim. pitkät etäisyydet ja harvaan asutut seudut. Edellytykset ovat kohtuullisen hyvät, jos pystytään jatkamaan tämänhetkisellä resurssoinnilla ja olemassa olevilla toimintamalleilla silloin, kun kyseessä on peruspalvelut. Näkemysmme mukaan, kunnissa tulee olla joku/ joitain yhteyshenkilöitä, jotka tuntevat alueen koulutuksen järjestäjät ja huolehtivat siitä, että kaikkien ääni tulee kuuluville. Riskinä voidaan nähdä siiloutuminen ja kuntien ominaispiirteistä johtuva eriarvoistuminen. Esimerkiksi erityisasiantuntijat, koululääkäripalvelut, psykologipalvelut ja terapeuttipalvelut eivät ole itsestäänselvyys kaikissa kunnissa.]

Opiskeluhoollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuollotlain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Merkittävää on varmistaa, että kaikilla toimijaverkostoon kuuluvilla on käytössään yhteinen turvallinen järjestelmä, joka tukee edellä mainittujen toimintojen tallentamista. Näin varmistetaan

opiskeluhoitopalveluiden toimijoiden lain puitteissa tapahtuvaa keskinäistä ajantasaista tiedonkulkua sekä myös tiedon välitystä.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

Esitys vahvistaa yksilön tietosuojaa ja lapsen/nuoren oikeuksia. Hyvinvointialueen tulisi selvittää, miten saadaan ratkaistua henkilötietosuojaan liittyvät esteet, esimerkiksi, miten saadaan mm. lifecare-sovelluksesta KANTAn siirtymään tietoja. Näitä ei voi paikallisesti päättää.

8) Opiskeluhoollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhoollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Muita huomioitane [Yhtenäisten järjestelmien tulisi olla joustavia ja tietojen tulisi siirtyä sujuvasti järjestelmästä toiseen. Hyvinvointialueen tulisi selvittää, miten saadaan ratkaistua henkilötietosuojaan liittyvät esteet, että saadaan esim. lifecare-sovelluksesta KANTAn siirtymään tietoja.]

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoitopalveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitane esityksestä?

Lapseen ja nuoreen liittyviä asioita ja tilanteita on tähänkin mennessä hoidettu yhteistyössä ja verkostomaisesti eri toimijoiden kanssa. Pienen lapsen kohdalla on huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö tiivistä, varsinkin tehostetun ja erityisen tuen lasten sekä käyttäytymisellään haastavien lasten/nuorten kohdalla. Muitakin prosesseja on käytettävissä silloin, kun moniammatillista yhteistyötä ei saada eteenpäin, jos lapsen etu sen vaatii. Esimerkkinä tästä lastensuojeluperiaatteet. Paikalliset prosessit ja askellukset tulisi pohtia tarkoin, esim. nepsy -lasten kohdalla ja samoin eri toimijoiden roolitukset. Tuleekin huolehtia siitä, että hyvinvointialue ei saa siirtää opiskeluhoollon palvelujen henkilöstöä muihin tehtäviin, jolloin heidän perustehtävänsä jää hoitamatta. On turvattava riittävät resurssit ja huolehdittava työpanoksen kohdentumista.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidättekö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Ei, ohjaus- ja kehittämisvastuut tulee säilyttää nykyisellään [THL:n osaaminen ja ymmärrys koulutuspalveluiden toimintaympäristöstä ja ohjaavista säännöksistä sekä jo olemassa olevista malleista ja pedagogisesta suunnittelusta liitettynä arjen kiireisiin herättää vakavaa pohdintaa. Riski sille, että THL ryhtyy määrittelemään koulun henkilöstön tehtäviä, nähdään uhkana. THL jo nyt aktiivinen erilaisten työtehtävien lisäämisessä kouluihin. Kouluterveyskysely, MOVE-mittaukset ja monialainen tarkastus esimerkkeinä. Tiivis yhteistyö opetushallituksen kanssa on tarpeellista. Mitä käytännössä luonnoksessa esitetty yhdessä yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittäminen tarkoittaa? Tämä pitäisi pystyä avaamaan tarkemmin. Yhteisöllinen, ja myös yksilökohtainen, opiskeluhoito tapahtuu vahvasti kiinni koulu- ja oppilaitosarjessa ja ohjaus- ja kehittämisvastuussa olevan tulee tuntea työympäristö sekä viitekehys kaikinensa, jossa opiskeluhuollon kokonaisuus toimii. Riittävä resurssointi on varmistettava prosessien joka vaiheessa.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

Esitysluonnos on hyvä ja lain tarkistaminen on tarpeellinen toimenpide. Sujuvan yhteistyön varmistamiseksi on tärkeää, että kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä säädetään laissa. Kun opiskeluhuollon palvelut ehdotetaan nyt koottavaksi hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle, tulee jatkossakin varmistaa aukoton yhteistyö, tiedonkulku (salassapitosäädösten estämättä) ja erityisesti resurssit yhteistyöhön kuntien opetustoimen kanssa, sillä keskiössä on kuitenkin oppilas, oppilaan perhe sekä opetustoimen henkilöstö.

Huomautamme myös, että arjen toiminnan tasolla oleellista on, että kuraattorien työtilat ovat kouluilla ja kuraattoreilla on mahdollisuus olla läsnä koulujen oppilaiden ja opiskelijoiden arjessa. Muita huomioitavia asioita ovat ymmärrettävän yksinkertainen valtakunnan tason ohjaus ja ohjeistus vastuun- ja tehtävänjaosta sekä riittävä resurssointi (aika, raha) muutoksen läpiviemiseksi. Esiopetus tulee huomioida myös.

Koski-Heikkinen Anne
Kuusamon kaupunki - Kuusamon kaupunki, kasvatuksen ja sivistyksen
toimiala